

תורת המעדנים

מבית מכון "מעדני אשר"

קטן שעושה סיום מסכתא בתשעת הימים האם לגדולים מותר לאכול בשר?

כתב הרמ"א סימן תקנ"א ס"י שבסיום מסכת בתשעת הימים מותר לאכול בשר.

ובחדושי הרי"ם כתב דבר נפלא: שהענין לעשות סיום זה גם בשביל אהבת חיים זה מראה אחדות שבשביל שאחד שעושה סיום כולם אוכלים להראות שכולם אחד.

וכתב המשנה ברורה ס"ק ע"ג שמוותרים לאכול גם אותם שלא למדו עמהם, אם בשאר הימים היו גם באים לסיום.

יש לחקור מה הדין בקטן המסיים מסכת בתשעת הימים האם יכולים מגין גדולים לאכול בשר, או כיוון שקטן אינו מצווה על תלמוד תורה, אי אפשר לאכול בשר.

הנה בשו"ת צפנת פענח דווינסק ח"ב סימן י' דן בקטן שעשה סיום מסכתא האם יכול לפטור את הבכורים מתענית בכור בערב פסח ודן שם באריכות האם קטן מקיים מצות תלמוד תורה, והאם קטן צריך ללמוד כל התורה, ומה אביו חייב ללמדו, והאם הקטן חייב בתורה שבעל פה.

ומסיק: שכיון שגבי תלמוד תורה מלבד לימוד התורה, יש עוד מצוה של ידיעת התורה, ולכן אם על ידי לימוד שלמד בזה שהיה קטן יהיה לו ידיעה בגדלות די בזה, והרבה יש להאריך בזה, על פי דברי הרמב"ם פ"ה מהלכות קרבן פסח ה"ז שקטן שהגדיל לאחר הפסח קודם פסח שני, אם עשה פסח ראשון אין צריך לעשות שוב פסח שני, והרבה יש להאריך בזה, עכ"פ כיון שלגדר ידיעה מהני מה שלמד אז שייך בזה שפיר גדר מצוה, א"כ ה"ה לגבי תשעת הימים.

וכעין זה נשאל בשו"ת בצל החכמה חלק ד' סימן ק' בדין סיום מסכתא של קטן להפטר על ידו מתענית בכורים בערב פסח, ומסיק דמהני גם

לגדולים עפ"י המבואר ברמב"ם פ"ה מה' קרבן פסח ה"ז קטן שהגדיל בין שני פסחים חייבין לעשות פסח שני ואם שחטו עליו בראשון פטור.

וכתב עלה בכסף משנה שם, מה שכתב הרמב"ם אם שחטו עליו בראשון פטור איכא למידק אטו קטן בר חיובא ופיטורא הוא, וכתב הרי"ם קורקוס ז"ל דכיון דרחמנא רבי' לקטן שישחטו עליו וממנין אותו נפטר הוא בכך מן השני ע"כ, וכן כתב גם בקרית ספר שם דכיון ששחטו על הקטן ונמנה על הפסח כדכתיב שה לבית אבות, הרי פטור לעשות פסח שני, מבואר דאם כי קטן פטור מכל המצות ואינו שייך מה"ת במצות קרבן פסח כלל, אפי"ה כיון שכתבה תורה מצוה לגדולים למנות את הקטנים על הפסח, נמצא בשחיטת הפסח עליו נתקיימה על ידו מצות התורה דכתיב, שה לבית אבות, נחשבת זו מצוה מה"ת לגבי הקטן כאילו קיימה הוא לענין שיפטר עי"כ אח"כ כאשר יגדל מחובת פסח שני, ממש כדין גדול שעשה בראשון, מעתה ה"נ בנד"ד דכתבה תורה ושננתם לבניך וגו' ולמדתם אותם את בניכם וגו' הרי מצוה מה"ת לשון וללמד דברי תורה לבנו ותלמידו ולכן אם כי, אין מה"ת שום מצוה לקטן ללמוד תורה, מ"מ כל שהאב והרב מלמדים אותו תורה ומששננים דברי תורה בפיו, הרי נתקיימה ע"י לימודו של קטן זה מצות עשה מה"ת ונחשב מה"ת כאילו קיימה הקטן בעצמו, לכן כשקטן למד וסיים מסכתא הוי ממש כאילו היה לומדה וסיימה גדול, כמו במצות קרבן פסח, וממילא שנפטרים כל הבכורים המשתתפים בסיום זה מחובת תענית בער"פ.

וכן פסק השבט הלוי מובא בקובץ מבית לוי ע"מ כ"ז ס"ק י' שמותר לאכול בשר ע"י סיום של קטן, וכן פסק הגר"ח קנייבסקי שליט"א, מובא בספר הקטן והלכותיו שאלה י"א ע"מ 62.

ובחשוקי חמד בכורות כ"ז ע"מ א' להגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א כתב שמו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל סבר שקטן שסיים מסכתא בתשעת הימים אין המשתתפים יכולים לאכול בשר, וכן בערב פסח.

האם מותר להשהות סיום כדי שיוכל לאכול בשר בתשעת הימים?

קימ"ל אור"ח סימן תקנ"א ס"ק י' דבסעודת סיום מותר לאכול בשר בתשעת הימים.

יש לחקור האם מותר לאכול בשר בסעודת סיום, ה"מ כשאירע שגמר מסכתא בתשעת הימים, אבל להשהות סיום מסכתא כדי שיוכל לאכול בשר בתשעת הימים אסור או דילמא מותר להשהות סיום עד תשעת הימים כדי שיהא מותר לאכול בשר.

הנה בבאר היטב אור"ח סימן תקנ"א ס"ק י' וכן בחיי אדם כלל קל"ג ס"ק ט"ז, וכן הורה הגאון רבי שלמה זלמן אירבעך זצ"ל מובא בספר הליכות שלמה בין המצרים פרק י"ד ע"מ 83 מביא בשם האליה רבה דדוקא בסיום שנזדמן מותר לאכול בשר בתשעת הימים, אבל לא ימהר או יאחר לגמור מסכתא כדי שיוכל לאכול בשר.

וכעין זה כתב בשו"ת האלף לך שלמה אור"ח סימן שי"ז לגבי תענים בכורים בערב פסח, דדוקא סיום בזמנו מותר, אבל לא לעכב מזמן אחר לערב פסח, דבכזה אופן אינו ראוי לדחות תענית בזה.

אבל באחרונים תמהו עליו: דאיכא גמ' מפורשת דמשמע דמותר, דאמרין בגמ' מו"ק ט' ע"א ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי ליה למנטר עד החג ומיעבד שבעה להכא ולהכא, ודילמא מינטר לא נטרין והיכא דאתרמי עבדין, איבעי ליה לשיורי פורתא, ומתרץ שיורי ביהמ"ק לא משיירין, חזינן דלולי דאסור לשייר בבית המקדש דהיא דבר חשוב ביותר היה צריך לשייר בבנין ואז היה חשוב דאתרמי החינוך ברגל, א"כ ה"ה לגבי סיום מסכתא אע"פ שמהוה לזמן מקרי זמנו כשמסיים, עיין שו"ת משנה שכיר אר"ח סימן קמ"ד, וכן בדעת תורה אר"ח בסימן הנ"ל, ובכף החיים בסימן הנ"ל, וכן בשו"ת אבני זכרון שבתשובות אריה דבי עילאי אר"ח סימן י"א, הקשו מגמ' הנ"ל, וכן בדברי שאול יור"ד סימן שצ"ט.

והנה בשו"ת חסד לאברהם מ"ק סימן נ"ו כתב לדחות ראייה מגמ' הנ"ל דדוקא התם דאם דוחים את המצוה יעשה בזמן מוכשר יותר דהיינו לא ביוהכ"פ לכך מותר ומקרי זמנו, משא"כ הכא אינו מוכשר יותר לעשות סיום בתשעת הימים, לכך צדק האליה רבה.

ובש"ך יור"ד סימן רמ"ו ס"ק כ"ז כתב בשם מהר"ם מינץ דכשבאין לסיים מסכתא ישייר מעט בסוף עד שעת הכושר יומא דראוי לתקן בו סעודה, חזינן דמותר לשייר.

האם תשעה באב יש לזה דין של מועד וצריך לנהוג בה כמה דיני מועד?

איתא במגילת איכה א' ט"ו קרא עלי מועד.

יש להקשות: איזה יום טוב הוא תשעה באב, הרי באותו יום נכנס טיטוס להיכל ושרף את בית המקדש, כך מקשה השל"ה בפרשת בלק, וכן בשם משמואל פרשת דברים.

איכא כמה תרוצים

א. באותה שעה היה קטרוג על עם ישראל, ונתחייבו ישראל כליה אלא שהשי"ת ברוב רחמיו חם עליו והחליף שבמקום לילות את עם ישראל כילה את זעמו בעצים ואבנים, לכן הוא מועד, כך תירץ האבני נזר מובא בשם משמואל פרשת דברים, וכן בעין אליהו שבועות ט' ע"א, וכן כתב בדברי תורה לשפע חיים פרשת פקודי תשמ"ד.

ב. על שם שעתיד שיהיה חג, על כן תשעה באב תמיד חל כמו שחל יום ראשון של פסח, שבו יצאו ישראל ממצרים שהוא מעין גאולה דלעתיד, כך כתב בשל"ה פרשת בלק תורה אור, וכן כתב בערוך השולחן אור"ח הלכות תשעה באב סימן תקנ"ב סעיף י"ד.

יש לחקור האם בתשעה באב צריך לנהוג כמה דיני מועד כיון דנקרא מועד או דילמא אין צריך לנהוג דיני מועד כלל בתשעה באב

הנה קימ"ל אור"ח סימן תקנ"ט ס"ק ד' אין אומרים תחנון בתשעה באב, ואין נופלים על פניהם משום דמקרי מועד.

וכן קימ"ל אורח חיים הלכות סימן תקנ"ט סעיף א' אם חל תשעה באב במוצאי שבת, אין אומרים צדקתך במנחה בשבת.

ובמשנה ברורה סימן תקנ"ט ס"ק א' כתב הטעם מידי דהוי אראש חודש שחל להיות באחד בשבת, שאין אומרים צדקתך בשבת, דתשעה באב, נמי איקרי מועד.

ובלבוש אורח חיים סימן תקנ"ד כתב וז"ל נוהגין עכשיו בכל מקומות ישראל שלא לעשות מלאכה בט' באב, משום שיש בה שמחה, והיום הוא יום אבל, אי נמי לאידך גיסא משום דאיקרי מועד שיהיה כן במהרה בימינו.

והנה היעב"ץ בסידורו בית יעקב בהלכות תשעה באב כתב וז"ל נראה לי שאין לאבל להיות שליח ציבור בתשעה באב אי משום דאקרי מועד ועוד שלא להגביר את כח הדין.

והרבה אחרונים חולקים: וסבירא ליה דאבל יכול להיות שליח ציבור בתשעה באב, משום דכולם אבלים, כך כתב בהליכות שלמה תשעה באב פרק חמשה עשר הערה 54.

וכותב שם עוד בסידור לגבי ענין אחר: דעכשיו נפסדו ונתקלקלו כל המנהגים הראוים מרבין בניירות לפני כל אחד כאילו הוא יום טוב.

האם אסור לעשות הספדים בתשעה באב על אנשים שמתו כיון דאקרי מועד?

יש לחקור האם יש איסור להספיד אנשים בתשעה באב כיון דאין מספידין במועד ותשעה באב אקרי מועד או דילמא ליכא איסור להספיד בתשעה באב.

הנה במשנה ברורה סימן תקנ"ט כתב בשם הטורי זהב דאע"ג דנקרא מועד מ"מ מותר לעשות הספד על חכם שמת ולישב על גבי קרקע ואפילו אחר חצות, דכל ההוא יומא קבוע לבכיה והספד, ולענין זה לא אשגחנין במאי דקרוי מועד.

ובשו"ת שיח יצחק סימן ש"ה מביא שראה בספר אחד שהגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל נהג להספיד בכל תשעה באב הגאונים שנסתלקו בשנה ההיא טרם אמרו הקינה של ארזי הלבנון.

והנה החיד"א בספרו ברכי יוסף אורח חיים סימן תקנב כתב יש מי שרצה לומר דמשום שתשעה באב נקרא מועד, אין לומר תקון חצות בליל תשעה באב, אך הרב ממקובל מהר"ם זכות כתב בתשובות כ"י על זה וז"ל לא ידעתי על מה יסמוך בדעתו זאת סברת האומר שלא לעשות התקון בליל ט' באב, כי כל איש ישראלי חייב להתאבל במרירות, ועבר עליו רוח קינה כל היום וכל הלילה, איברא כי אין לומר המזמורים וכן הוא מנהגי.

האם בתשעה באב אין חיוב לקרוע את בגדו כשרואה את המקדש כיון דאקרי מועד?

קימ"ל אור"ח סימן תקס"א, וכן יורה דעה סימן ש"מ סעיף ל"ח הרואה בית המקדש בחורבנה חייב לקרוע.

ובספר מעדני אשר פרשת דברים תש"ע הארכתי מדוע יש הרבה שאין מקפידים לקיים הלכה זו.

הנה בהליכות שלמה תשעה באב פרק חמשה עשר הערה 54 נשאל לפי הנהוג דביום שאין אומרים תחנון אין קורעין על ראיית מקום המקדש האם קורעין בתשעה באב הואיל ואין אומרים בה תחנון משום דנקרא מועד.

ומסיק: דכל שאין אומרים בו תחנון יום שמחה הוא ומגרע במקצת צער ואבילות החורבן, אבל יום זה שהוקבע להיות כולנו אבילים ומקוננים בו על החורבן, נהי דאקרי מועד, היתכן שיגרע הוא עצמו מצער בחורבן.

האם יש איסור לברך ברכת הגומל בתשעה באב?

יש לחקור מי שחייב לברך ברכת הגומל האם מותר לברך ברכת הגומל בתשעה באב או דילמא בתשעה באב אין מברכין ברכת הגומל

הנה בספר פחד יצחק מערכת הב' ז"ל ד"ה ברכת הודאה הביא דבשנת תל"ג ביום תשעה באב לא הניח החבר הלוי שנכדו יברך ברכת הגומל בספר תורה.

אבל חכם שבא"י העיד שמברכין ברכת הגומל בתשעה באב כי מי יודע אם יחיה יום אחר, ועוד אין מחמיצין את המצות וזריזין מקדימין, ובפרט שע"פ הלכה חייבים לברך בתוך ג' ימים א"כ טעה הלוי.

ובפתח הדביר סימן רי"ט אות י"ז הביא את דבריו והאריך לתרץ דברי הלוי: דברכת הגומל וברכת שהחיינו כחדא ניהו, וכיון דכתבו דאין מברכין שהחיינו בין המצרים עיין ש"ע אור"ח סי' תקנ"א א"כ ה"ה ברכת הגומל שנכלל בברכת שהחיינו, ולבסוף העלה גם הוא ז"ל דמותר לברך ברכת הגומל אפילו בט"ב וכ"כ בבין המצרים, ואינו דומה לשהחיינו שאין מברכין, משום דשם עיקר הקפידא לאו על השמחה אלא על נוסח הברכה כמו שכתב שם המגן אברהם ס"ק מ"ב דטעם האיסור כיון דהזמן הוא זמן פרענות אין לברך שהחיינו והגיענו לזמן הזה, אבל אין הטעם משום אבילות, דהא לא מצינו שאבל אסור לברך שהחיינו, וא"כ בברכת הגומל דליכא כי האי לישראל דלזמן הזה שפיר דמי.

ובספר יפה ללב אור"ח סימן רי"ט ס"ק ה' כתב דלפי מה דקימ"ל דחולה שנתרפא בימי אבלו מברך ברכת הגומל עיין כרם שלמה סי' רי"ט אלא שאינו עולה לתורה א"כ כ"ש דמי שנתחייב בתשעה באב שמברך שאבילות ישנה הוא וקיל לגבי כמה ענינים, ועיין בשדי חמד חלק ו' ע"מ 243 שהביא את דבריו.

ובכף החיים סימן תקנ"ט אות ל"ח כתב דכיון דבדיעבד יכול לברך אח"כ, א"כ זה חשוב כדיעבד משום דאינו ראוי לברך ביום זה ברכת הגומל ואפשר דבמנחה יש להקל משום דאז קורין פסוקי דנחמות.

כשחל תשעה באב בשבת כמו השנה האם מותר ללמוד בשבת בצהריים? **הנה** איתא ברמ"א אור"ח סוף סימן תקנ"ג בשם המהרי"ל ונהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות ואילך כי אם בדברים המותרים בתשעה באב, ולכן אם חל תשעה באב בשבת אין אומרים פרקי אבות.

ובלבוש כתב דאין חילוק בין אם חל תשעה באב בשבת בין אם חל ערב תשעה באב בשבת.

ובמג"א שם סק"ז כתב דכשחל תשעה באב בשבת הוא כל שכן שאסור ללמוד.

ובטורי זהב סק"ב הקשה על זה: דאם אין איסור באכילת בשר ויין, ואדרבה חובה עליו לאכול מפני כבוד השבת כמו שכתוב בטור סימן תקנ"ב למה נחמיר עליו שלא ללמוד בפרט מי שיש לו שיעור שרגיל בכך, ועוד הקשה דהרי קורין קריאת התורה במנחה.

וסיים הטורי זהב: ונראה דהלומד בשבת אחר חצות לא הפסיד שכרו.

ובבכור שור סוף תענית יישב קושיית הט"ז: דעונג לחוד ושמחה לחוד, ואכילת בשר דהוה עונג אסור למעט בשבת דכתיב וקראת לשבת עונג, אבל לימוד תורה דשמחה הוא דמקרי ולא נצטוינו בשבת על השמחה.

ובשו"ת דברי יציב אורח חיים סימן רמ"א העיר על זה: דלפי הירושלמי מגילה פ"א ה"ד דבשבת נמי איכא חיוב שמחה, א"כ הדרא קושיית הט"ז לדוכתא, וכותב שמצא ביד אפרים סי' תרפ"ח על הט"ז סק"ח שהעיר כן וכתב שאפשר דהירושלמי לישנא בעלמא קאמר, אך בפר"ח שמה סק"ו פלפל בדין אין מערבין שמחה בשמחה נראה שיש חיוב שמחה.

הנה דבר זה אם בשבת יש חיוב שמחה יש אריכות גדולה בזה, דהתוס' במ"ק כ"ג ע"ב כתבו דבשבת ליכא חיוב שמחה, וכן כתב בשיטה מקובצת כתובות ז' ע"א ד"ה וכתב הרמב"ם דמה שכתב הרמב"ם דאסור לישא אשה בשבת משום דאין מערבין שמחה בשמחה, לא נהירא דבמועד כתיב ושמחת בחגיך, אבל בשבת ליכא חיוב שמחה וכן כתב התשב"ץ בח"ג סימן רצ"ח, עיין דעת תורה אור"ח סימן רמ"ב שהאריך בזה, אבל בספרי

פרשת בעלותך מובא בב"י אר"ח סימן רפ"א איתא ביום שמחתכם אלו שבתות.

ובתורת חיים סוף"ק דחולין הקשה לשיטות שליכא חיוב שמחה בשבת, א"כ אין אמרינן ישמחו במלכותך בשבת עי"ש מה שתיריך.

והחתם סופר בשו"ת אור"ח סי' קנ"ו, והובא גם בהגהותיו על השו"ע סי' תקנ"ד, כתב דהא דאסור בת"ת בערב ת"ב מחצות משום דכל מה שלומד מחצות ואילך עדיין מחשבתו עליו והרהורו גביה בלילה ונכנס לאבל כשהוא שמח, א"כ גם בשבת אחר חצות אסור.

ובמשנה ברורה סימן תקנ"ג ס"ק י' כתב דיש לסמוך על הטורי זהב אחרי דאפילו כשחל בחול כמה אחרונים מקילין.

ובביאור הלכה שם הוסיף: נלענ"ד דאין לחוש לזה לפי שאין לנו טעם נכון לאסור הלימוד בשבת כלל, ומש"כ הרב מ"א להחמיר מטעם דיכול ללמוד דברים המותרים בט"ב, אומר אני שאין זה מספיק לפי שאין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ ועיניו הרואות דכמה ת"ח מתרשלים בלימוד ומ"מ מי שמרגיש בעצמו שיוכל לדחוק וללמוד דברים המותרים ולא ימעט מפני זה בלימודו קדוש יאמר לו ואחר כונת הלב הן הדברים.

ובשו"ת דברי יציב אור"ח סימן רמ"א כתב דתלמוד תורה ברבים יש להקל דהוא כאבילות בפרהסיא, ובענין האם בתשעה באב יש חיוב לימוד תורה בדברים הרעים כמו שיש חיוב ללמוד כל יום, עיין בספר מעדני אשר פרשת דברים תשס"ז.

קטן שנעשה גדול בתשעה באב שנדחה

האם חייב להתענות?

יש לחקור קטן שנעשה גדול בתשעה באב שנדחה ליום ראשון האם חייב להתענות או דילמא כיון שהתענית היא תשלומין של שבת ואז היה עדיין קטן אינו צריך להתענות.

הנה בשו"ת אבני נזר אורח חיים סימן תכ"ו נשאל בצום של תשעה באב שחל בשבת ונדחה למחרתו האם קטן שהגדיל למחרתו חייב להתענות או לא.

וכותב האבני נזר: דלכאורה נראה פשוט דמה שמתענין למחר היא תשלומין דצום שחל בשבת, וכיון דאי אפשר בשבת מתענין באחד בשבת, מידי דהוה אעולת ראייה לבית שמאי דמקריבין בחול המועד, וכן לבית הלל כשחל בשבת שמקריבין ראייה וחגיגה באחד בשבת, וכבר הקשו התוספות ריש חגיגה דהרי מי שלא חזי בראשון לא חזי בשני, ותיצו דבשבת כיון דגברא חזי ואינו יכול רק מפני האיסור חשיב חזי בראשון, ואם כן נוכל לומר דכוותה בנידון דידן.

אך הטורי אבן שם בדף ט' הקשה על דבר התוספות מהא דמקשה שם בגמ' מנזיר שנטמא בליל שמונה, ומאי קושיא נימא נמי כיון דגברא חזי רק מחמת לילה אינו יכול להביא קרבנותיו חשיב חזי, ובספר נודע בשערים חלק ב' בדרשותיו תירץ דכל היכי דלא חזי לשום קרבן כגון לילה שפיר חשוב אינו ראוי, מה שאין כן בשבת כיון שראוי לקרבנות ציבור חשיב ראוי, ואם כן לפי זה בנידון דידן שלעולם אין תענית בשבת, שפיר חשוב לא חזי ויפטר מתשלומין, אך אפשר לומר כיון שמותר להתענות תענית חלום בשבת ושוב יש מציאות לתענית בשבת וחשיב חזי כנ"ל.

אך יקשה: דבתשעה באב דאסור בחמשה עינייים, אם חל בשבת למחרתו יהיה אסור רק באכילה ושתיה כיון שבשבת אין מציאות לתענית רק באכילה ושתיה כי תענית חלום אין נאסר בשאר עינייים, ושוב לא יהיה לו תשלומין לשאר עינייים, דלשאר עינייים לא היה ראוי בשבת, ואין לומר כיון דעל כל פנים ראוי למקצת תענית דהיינו אכילה ושתיה, יועיל אף לענין שאר עינייים, דאם כן גם לילה יחשב ראוי לקרבנות, כיון שראוי להקטרת אברים, הרי כיון דלא חזי אותו דבר דהיינו שחיטה וזריקה לא מקרי חזי, ואם כן הכי נמי דכוותה, אולם יש לומר כיון שמשכחת תענית בשבת שחל בו יום הכיפורים ויום הכיפורים אסור בה' עינייים, שוב יש גם בשבת מציאות לתענית בה' עינייים.

ומסיק האבני נזר: דכל זה שפיר באדם גדול שהיה ראוי גם בשבת לתענית, מה שאין כן בקטן שאז היה גברא לא חזי שפיר חשוב לא חזי בראשון ואין לו תשלומין.

וכן בשו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן ש"ג נשאל בתשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום אחד והיה אחד קטן והגדיל ביום אחד שנעשה אז בן י"ג שנה ויום א' אם חייב להתענות ביום א' או נימא כיון דהוא רק תשלומין לט"ב והוא היה אז פטור א"כ גם ביום א' פטור, עיי"ש מה שהאריך.

ובשו"ת משנה שכיר סימן קמ"ז פסק שפטור כיון דתשלומין של שבת והיה פטור, עכשיו נמי פטור.

וכן הגרש"ז אוירבעך בהליכות שלמה פרק י"ג הערה 01 כתב דהזעת נוטה שפטור אבל לא הורה למעשה.

ובשו"ת שבט הלוי חלק ו' סימן ע"א, ח"ד סי' ע"ב אות ב' פסק דחייב להתענות, וכן פסק בשו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' ק"ל, ועיין בשו"ת צפנת פענח סי' מ"ד.

האם בערב שבת חזון מותר לקיים מצות טועמיה בבשר?

הנה במחזור ויטרי סימן קצ"א כתב טועמיה חיים זכו תנא כל הטועם תבשילו בערב שבת מאריכין לו ימיו ושנותיו, ובירושלמי מפרש טעמא שלא יכעוס על בני ביתו מפני הקדחת תבשילו, וכתבי וידעת כי שלום אהלך איוב ה' ומוקמינן ליה בגמ' שבת ל"ד ע"מ א' בהדלקת הנר וכל שכן שצריך להזהר פן יקדיח התבשיל

יש שכתבו הסבר אחר מדוע יש מצוה לטעום המאכלים בערב שבת: ע"פ מה דאיתא בגמ' סנהדרין ק"א א' כל ימי עני רעים, שבתות וימים טובים, דשינוי וסת תחילת חולי מעיים, ולכן טועמים בערב שבת להרגיל הגוף במאכלי שבת, כך כתב בספר נפש חיה סימן רמ"ט

ויש שכתבו עוד טעם: כדי שלא יבוא לידי חילול שבת בהוספת תבלינים בשבת באופן האסור משום בישול, כך כתב בספר שמירת שבת כלכתה פמ"ב הערה רל"ב.

ויש שכתבו עוד טעם: שהטעימה היא דוגמת האדם המכין סעודה למלך וטועם התבשילין אם הם טובים, ואם הם חסרין איזה תבלין, כדי שיתקנם או שיבשל תבשילין אחרים, כך כתב בשער הכוונות שער ו'.

יש לחקור ערב שבת חזון אם מותר לטעום מתבשיל של בשר ולבלוע או דילמא מותר רק טועם ופולט

הנה בלקט יושר לתלמיד התרומת הדשן עמוד ק"י כתב שנראה לו היתר לנשים לטעום הקדירה אחר חצות בע"ש חזון, אבל אמר בשם ר' אנשיל שמיחה בידם.

וכן כתב במקור חיים אור"ח סימן תקנ"א שמותר לנשים לטעום מהטעימה ערב שבת אחר חצות.

מעדני אשר: מדכתבו סתם ולא פרשו ש"מ מדבריהם דאפילו טעימה ובליעה מותר, אבל אפשר דכונתם כמו בטעימת תענית שמותר ע"י פליטה א"כ א"א לסמוך על זה דאפילו טעימה ע"י בליעה מותר.

וכן בשו"ת התעוררות תשובה ח"ג סימן שמ"ב מסופק בזה דע"פ מה שכתב במגן אברהם אור"ח סימן ר"נ ס"ק א' דמצוה לטעום מהתבשיל בכל ערב שבת, א"כ יהא מותר לטעום בערב שבת כיון שמצוה הוא, ומסיק לחומרא דאסור לטעום מהתבשיל רק לטעום ולפלוט מותר כמו דלגבי תענית, וכן בשו"ת עין אליעזר סימן מ"ח כתב שלטעום ולפלוט מותר.

אדם שאיחר זמן קריאת שמע האם אסור לקרות בתשעה באב כיון דהויא כקורא בתורה?

יש לחקור אדם שאיחר זמן קריאת שמע, דקימ"ל דהקורא ק"ש אחר זמן ק"ש, הויא כקורא בתורה, האם יש איסור בתשעה באב לקרות, מפני שאסור ללמוד בתשעה באב או דילמא כיון דאינו מתכוין לשם לימוד התורה מותר.

הנה בשו"ת התעוררות תשובה חלק ב' סימן שני' נסתפק בזה ומניחו בצ"ע.

ובמשנה ברורה אור"ח סימן תקנ"ה ס"ק ה' על הא דכתב המחבר שבתשעה באב מניחים תפילין במנחה כתב וז"ל ונראה דזוהר שלא לקרוא עתה פרשיות קריאת שמע, דהלא כעת בזמן המנחה, הוא רק כקורא בתורה, ותלמוד תורה אסור בכל היום.

אבל לענין הלכה: כתב בהליכות שלמה להגאון רבי שלמה זלמן אוירבעך זצ"ל סימן ט"ו ס"ק ז' דנאנס ולא קרא קריאת שמע בתשעה באב עד שעבר זמנה, מותר לו לקרות בברכותיה, אע"פ שאמרו שאינו אלא כקורא בתורה, וכן נוהגים העולם להקל בזה.

ישמחה לב מבקשי ה'

לקראת חג הסוכות הבעל"ט יצא לאור בעזרת השם הספר הנפלא שרבים ציפו לו
"מעדני אשר חג הסוכות"

חקירות הלכתיות בכל הענינים השייכים לחג
"אכילה ושתיה בסוכה" "ארבעת המינים" "דפנות וסכך הסוכה" "מצטער פטור מהסוכה"
"מצות ושמת בחגך" "עליה לרגל"

כל מי שמעונין ליטול חלק בהוצאות הספר יפנה לטל' 0533166560

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון ישראל זוסמן שליט"א ירושלים
לעילוי נשמת אביו

הרה"ג מרדכי אפרים פישל בן הרב שמעון אליעזר ז"ל
נלב"ע ו' מנחם אב תשע"ד
ת.נ.צ.ב.ה

גרפיקה, עימוד ועיצוב: מנשה הורוביץ 052-7613021 | עיצוב ועריכת גלופות לספרי קודש: chomer11@gmail.com